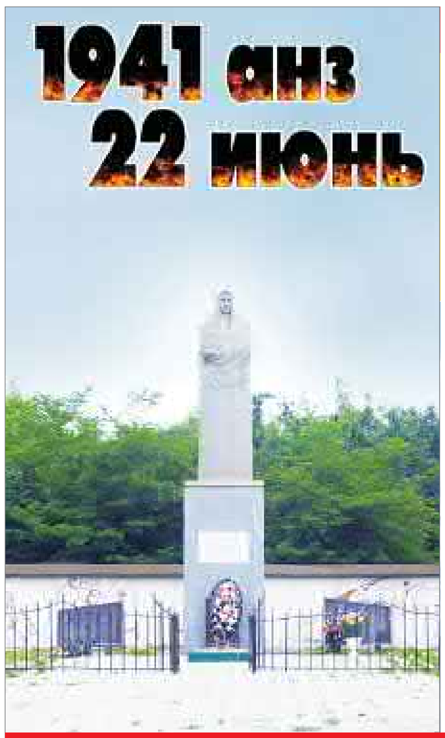

АСТИНСÆЙ АНЗЕЙ РАЗМÆ РАЙДÆДТА УСТУР ФИДИБÆСТОН ТУГЪД

Немуцаг-фашистонæрдонгтæгадзирахаттæйкуæрбалæбурдтонцæСоветонЦæдесмæ,уæд цифуддæр знагæй Райгурæн бæстæ багъæуай кæнунмæ тохмæ Чиколай цæргутæй рандæй 1338 адæймаги, уонæй 693 нæбал исæмбалдæнцæ сæ фидиуæзæгбæл, сæ цард иснивонд кодтонцæ Фидибæсти сæрбæлтау (уогæ еци нимæдтæ нерæнгæ дæр ма бæлвурдгонд цæунцæ). Уони кадæн гъæуи бæрæгастæу æвæрд æрцудæй номерæн циртдзæвæн.

Цæун райдæдта 1993 анзи мартъий

Дигорæ

0+

№2 (783) 2021 анзи 23 январь – æнсури мæйæ

НОМЕРÆН

ÆДЗАРД БÆГЪАТÆРИ ХУÆРЗЕУÆГ ИСÆМБАЛДÆЙ Æ ФИДИУÆЗÆГБÆЛ

Цуппаринсæй анзей размæ сæрдигон райдзаст бони сæумицъæхæй Советон Цæдесмæ гадзирахаттæй æрбалæбурдтонцæ немуцаг-фашистон æрдонгтæ. Æма еци-еу бонбæл уоййасæбæл агъазиау бæстæ æнæгъæнæй дæр тугъдон фестадæй. Уой цифуддæр знагæй багъæуай кæнунмæ æмзæрдæй фæффæдеси 'нцæ советон адæм. Мингæйттæ-мингæйттæй цудæнцæ тохи будуртæмæ.

Уони рæнгъити адтæнцæ чиколайаг хъиамæтгун лæг Тускъати Басай фурттæ дæр: Тазæрет (1909-1942) æма Мухарбег (1912-1944). Дууемæй дæр сæ цард иснивонд кодтонцæ Фидибæсти сæрбæлтау. Уони туххæй ма кæддæр финстан, фал абони ба сæрмагондæй имисæн Мухарбеги. Уой дæр уомæ гæсгæ, æма е тугъдititæй еуеми уæлдай сæрæндзийнадæ ке равдиста, уой туххæй хуарзæнхæгонд æрцудæй Сурх Стъалуй орденæй. Фал ин æй æхецæн раттуни равгæ ба нæбал фæцæй – Севастополи алфамбулай тугъдтити фæммард æй… Рацудæй уæдæй нурмæ дæсгай æнзтæ, уæддæр æдзард багъатæр тугъдони хуæрзеуæг исæмбалдæй æ фидиуæзæгбæл… Уой фæдбæл æрмæг кæсетæ 3-аг фарсбæл.

ПОЭТ ÆМА СКУЛЬПТОР

Аци къарæмæ кæсгæй адæймаг куд нæ расагъæс кæндзæнæй: Хетæгкати Къостайæн аци циртдзæвæн исаразæг номдзуд скульптор Соскъити Владимир æ рази дзоцъцæги æрбадгæй, цума æ медсагъæсти ин ци дзоруй…

Æвæдзи зæгъуй: «Нæ цитгин Къоста, дæ рæстуодæй нихxатир кæнæ, дæ аци циртдзæвæни нихмæ дзæнгæда ка цæгъдуй, уонæн… Нæ 'й лæдæрунцæ, цитæ кæнунцæ æма сæ дзубандитæй ци тæрегъæдтæ хæссунцæ, уой… Нæ лæдæрунцæ дæ æма сæ сагъæсти кæрони дæр нæй, дæ карнæ цæйбæрцæбæл гъезæмайраг рауадæй, уой… Æма кæд естæбæл тухсунцæ, уæд айдагъдæр уобæл, цæмæй дæ цитгийнаг номи фæрци сæхе кой дæр райгъуса… Мæн ба фæндадтæй, цæмæй бæлвурдæй разинна дæ зæрдрист, адæми хуарздзийнадæбæл уодуæлдайæй архайгæй цæйбæрцæбæл æнæрайдзаст рауадæнцæ дæхе царди хабæрттæ…»

Нæ зонæн, Соскъий-фурт æ медсагъæсти уотæ гъуди кодта æви нæ, уой. Фал бæлвурдæй нæ бон æй уой зæгъун, æма Къостайæн ци циртдзæвæн исаразта, уоми ин алæмæти æцæгдзийнадæй бавдиста æ сорæт. Уомæй нæ хæццæ исарази уодзæнæнцæ Къостай æцæгæй ка уарзуй, æ карнæ циуавæр рауадæй, уой æ зæрдæмæ хæстæг ка есуй, æцæг аййевадæ лæдæрунгъон ка 'й, етæ.

Мах ба ма абони уой зæгъуйнаг ан, æма, æнæгъæнæ дуйней дæр агъазиау кадæгонд кæмæн цæуй, нæ еци номдзуд скульптор Соскъити Бариси фурт Владимирбæл æрæги, 14 январи исæнхæст æй цуппаринсæй анзи.

Зæрдиагæй дин арфæ кæнæн, Владимир, æнæнездзийнадæ æма дæ царди хабæртти райдзастдзийнадæй зæрдрохс уо!

4-7

ГАЗЕТ «ДИГОРÆ» – АЛЛИ БИЙНОНТÆН!

РАФИНСЕТÆ ГАЗЕТ АНЗИ ФИЦЦАГ ÆМБЕСÆН. Æ РАФИНСУНИ АРГЪ ÆЙ 441 СОМИ 66 КЪАПЕККИ. (ТУГЪДИ ÆМА ФÆЛЛОЙНИ ВЕТЕРАНТÆН БА – 383 СОМИ 34 КЪАПЕККИ)

ГАЗЕТ «ДИГОРÆ» РАФИНСУН ÆНГЪЕЗУЙ «УÆРÆСЕЙ ПОЧТИ» ЕУГУР ХАЙÆДТИ ДÆР, УÆДТА МУХУР УÆЙÆГÆНÆН КИОСКТИ ДÆР.

«Хуæцгæ незæй вакцинаци ка скодта, еци адæмæн «сæрмагонд» паспорттæ раттунæй зæрдæ неке æвæруй», – загъта Федераций Совети Сæрдар Валентинæ МАТВИЕНКО. Адæми барти фæдбæл æнхæстбаргин Татьянæ МОСКАЛЬКОВАЙ загъдмæ гæсгæ, ковидæй вакцинаци искæнæг адæмæн фæсарæнтæмæ рандæуни туххæй дæтдзæнæнцæ сæрмагонд сертификат.

Республики санитарон-экологон уавæр куд æййевуй? Цæгат Иристони дони, гъæдæ æма иннæ æрдзон фæрæзнитæ куд гъæуайгонд цæунцæ? Национ проекттæ куд ахедунцæ алфамбулайбæл? Аци æма иннæ ахсгиаг фарстатæбæл дзубанди цудæй, Цæгат Иристони Сæргълæууæг БИТАРТИ Вячеславæн республики æрдзон фæрæзнитæ æма экологий министри ихæстæ рæстæгмæ æнхæстгæнæг ХИДИРТИ Батрази хæццæ ин ци фембæлд адтæй, уоми.

НАЦИОН ПРОЕКТТÆ ÆМА РЕСПУБЛИКИ ЭКОЛОГОН УАВÆР

Дзубандий архайдта Цæгат Иристон-Аланий Хецауади Сæрдари фицгаг хуæдæййевæг Сæбæтхъуати Æхсарбег дæр.

Профилон ведомстви разамонæг куд радзурдта, уотемæй 2021 анзи министради разамунд æма специалисттæ идарддæр дæр косдзæнæнцæ республики санитарон-экологон уавæр фæххуæздæр кæнунбæл, лæмбунæг æргом здæхт цæудзæнæй, экологий хæццæ баст федералон æма регионалон закъонæвæруйнадæ куд æнхæстгонд цæуй, уомæ.

Еци нисани хæццæ министрадæ бацæттæ кæндзæнæй бæлвурд хъæппæрести номхигъд. Зæгъæн, Хидирти Батрази дзубандимæ гæсгæ, ведомство республики Хецауадæмæ фæндон бахæсдзæнæй, цæмæй уалдзæги æма фæззæги арæзт цæуонцæ республики санитарон кæдзосдзийнади фæлгонцадæ æма цъæхвæлусти мæйонтæ.

Битарти Вячеслав дзубандий архайгути æргом раздахта, республики адæми цардархайди æдасдзийнадæн ци уæлæнхасæн мадзæлттæ исаразун гъæуддзæнæй, Цæгат Иристони æрдзи гъæздугдзийнæдтæ багъæуай кæнунæн агъаз ци проекттæ æма унаффитæ исуодзæнæнцæ, уомæ. Цæгат Иристони Сæргълæууæги гъудимæ гæсгæ, еугур еци фарстатæбæл косгæй, ахсгиаг уодзæнæй ирæзгæ фæлтæрти гъомбæладæ дæр.

Ке зæгъун æй гъæуй, республики размæ берæ нисантæ лæууй фицгаграгдон национ проект «Экологи»-й уагæвæрдтæ æнхæст кæнуни гъуддаги дæр. Æрдзон фæрæзнитæ æма экологий министрадæ исæнхæст кæндзæнæй Дзæуæгигъæуи зæронд бугъдони территорий рекультиваци. Уомæй уæлдай, экологон æдасдзийнади мадзæлттæ æнхæстгонд æрцæудзæнæнцæ Бехъани цади, уæдта æндæр æрдзон бунæтти. Уæлæнхасæн фæрæзнитæ нисангонд цæуй æрдзон бунæттæ зингисервæзтæй гъæуай кæнуни æма æндæр сæрмагонд техникæ æлхæнунæн…

– Ведомстви специалисттæ идарддæр косдзæнæнцæ цæугæдæнтти билгæрæнттæ кæдзос кæнунбæл. Хæстæгдæр рæстæг федералон агентадæ «Росводресурсы»-мæ бадæтдзæнæнцæ, донивулдтити нихмæ ци куститæ бакæнун гъæудзæнæй, уони фæдбæл гъæугæ проектон-сметон документаци, – загъта Хидирти Батраз.

Министр лæмбунæг радзурдта, 2020 анзи ведомство ци куст бакодта, уой бæрæггæнæнти тухххæй дæр.

Республикæ Цæгат Иристон-Аланий Сæргълæууæги æма Хецауади пресс-службæ.

ЦÆМÆЙ ФУДРАКÆНДТИТÆЙ ÆДАС УÆН!..

Террористон фæззиндтитæ ма 'руадзунæн 2020 анзи ци мадзæлттæ арæзт цудæй? 2021 анзи аци къабази сæйрагдæр æргом ци гъуддæгутæмæ раздахун гъæудзæнæй? Аци æма иннæ ахсгиаг фарстатæбæл æрдзурдтонцæ Цæгат Иристон-Аланий Терроризми нихмæ архайди къамис æма Оперативон регионалон еумæйаг æмбурди архайгутæ.

Æмбурди райдайæни Цæгат Иристони Сæргълæууæг **Битарти Вячеслав** райарфæ кодта барадæгъæуайгæнæг ведомствитæ æма тухи структурити еугур минæвæрттæн дæр, нæуæганзон бæрæгбæнтти рæстæг адæми æдасдзийнадæн гъæугæ мадзæлттæ ке исаразтонцæ, уой фæдбæл. Битари-фурти дзубандимæ гæсгæ, фæлладуадзæн бæнттæ рацудæнцæ сабур æма хузæнон уагæбæл, æма еци гъуддагмæ аккаг æвæрæн бахастонцæ æхсæнадон фæткæ гъæуайгæнæг еугур структуритæ дæр.

Терроризми нихмæ архайди къамиси аппарати разамонæг **Олег Баранов** æ радзубандий фæннисан кодта, республикон къамис æма хецауади регионалон æма бунæттон оргæнтæ террористон фæззиндтитæ ма 'руадзунбæл 2020 анзи куд бакустонцæ, уой. Æ радзубандимæ гæсгæ, еци нисанбæл еугур куст дæр арæзт цудæй Терроризми нихмæ архайди национ комитети амунддзийнæдти бундорбæл.

Докладгæнæг куд фæннисан кодта, уотемæй 2020 анзи республики не 'рцудæй уагъд террористон фудракæндтæ, уæдта алли адæмтæ æма аллихузон динти минæвæртти 'хсæн зингæ буцæуттæ. Анзи дæргъи Терроризми нихмæ архайди къамисæн адтæй авд æмбурди, уоми хаст æрцудæй аллихузон 299 унаффи. Террористон фæззиндтитæ ма 'руадзуни нисани хæццæ республики закъонæвæрунадон æма æнхæстгæнæг хецауади оргæнтæ исфедар кодтонцæ 28 барадон-нормативон акти. Уомæй уæлдай, дзиллон бунæттæ, уæдта ахсгиаг объекттæ террористон фæззиндтитæй багъæуай кæнуни гъуддаги лæмбунæгдæргонд æрцудæнцæ 16 республикон æма муниципалон оргæни æнхæстбартæ.

Олег Баранов ма куд радзурдта, уотемæй Терроризми нихмæ архайди национ комитети унаффи бундорбæл кæронмæ рахъæрдтæй республики ахуради, æнæнездзийнадæ гъæуайкæнуйнади, культурæ æма спорти объектти паспортизаци. Сæрмагонд къамистæ бабæрæг кодтонцæ Æнæнездзийнадæ гъæуайкæнуйнади æма Культури министради дæлбарæ косæг еугур организацитæ дæр æма хатдзæгтæ искодтонцæ, террористон фæззиндтитæй æдасдзийнади мадзæлттæ уæлдæр амунд организацити куд æнхæст кæнунцæ, уой фæдбæл. Олег Баранови дзубандимæ гæсгæ, еугур раггомгонд гъæуагæдзийнæдтæ дæр афойнадæбæл еуварсгонд цæунцæ.

Докладгæнæги дзубандийæн хатдзæгтæ кæнгæй, Битарти Вячеслав республикон ведомствити разамонгути æргом ма еу хатт раздахта, террористон фæззиндтитæй æдасдзийнадæн агъазгæнæг унаффитæ æма домæнттæ уæлдай бæрнонæй æнхæстгæнгæ ке 'нцæ, уомæ.

– Террористон фæззиндтитæ ма 'руадзуни нисани хæццæ архайд, терроризм æма экстремизми идеологи парахат кæнуни нихмæ куст гъæуама ахедгæ фæткæбæл цæуа. Нæ республикæ, гъулæггагæн, æхебæл бавзурста еци æвæрхъау фæззиндтити знаггадæхæссæг тухæ, æма уомæ гæсгæ алкедæр лæдæруй, терроризми идеологийæн аккаг нихкъуæрд дæттун ке гъæуй, уой, – загъта республики разамонæг.

Æмбурди архайгутæ куд фæннисан кодтонцæ, уотемæй террористон фæззиндтитæ ма 'руадзуни нисани хæццæ хаст унаффитæ уæлдай ахедгæдæр хузи æнхæст кæнунцæ хецаудзийнади федералон оргæнти регионалон дæлхайæдтæ, Цæрæнуатон-коммуналон хæдзаради, артаг æма энергетики, Ахурадæ æма науки, уæдта Æнæнездзийнадæ гъæуайкæнуйнади министрадтæ, Горæтгæрон æма Мæздæги районти фæзуатон къамистæ æма æндæр ведомствитæ. Аци къабази сæ архайд фæгъгъомусгиндæр кодтонцæ культури æма физикон культурæ æма спорти министрадтæ, уæдта фæсевæди гъуддæгути фæдбæл Комитет.

Терроризми нихмæ архайди къамис æма Оперативон штаби иуонгтæ æрдзурдтонцæ æндæр фарстатæбæл дæр.

ЦИ ЗОНУН ГЪÆУЙ ВАКЦИНАЦИЙ ТУХХÆЙ...

Нæ республики идарддæр цæуй хуæцгæ нез коронавируси нихмæ дзиллон вакцинаци. Прививкитæ конд цæунцæ Дзæуæгигъæуи 1-аг, 4-аг, 7-аг поликлиникити. Вакцинæ барвæндонæй ка кæнуй, уæхæн адæймæгути нимæдзæ дæр ирæзуй.

Вакцинаци искæнуни мадзæлтти æма æ фæстеугути тухххæй æрæги, журналистти хæццæ фембæлгæй, радзурдта Дзæуæгигъæуи 1-аг поликлиники дохтир **Къорнати Замирæ**. Е загъта:

– Поликлиникæ прививкитæ кæнун ке райдæдта, уой базонгæй, беретæ æрбадзорунцæ телефонæй æма сæхе прививкæ искæнунмæ ниффинсунцæ. Кæд раздæр аци гъуддаг сабургай цудæй, уæд нур вакцинаци искæнуни мадзал фæррæвдзæдæр æй. Нæ республики цæргутæн сæ фулдæр не 'ууæндунцæ вакцинацибæл, тасдзийнадæ ма сæмæ ес. Аллихузон дзубандитæ æхсæнади парахат кæнунцæ. «Гам Ковид Кав» кенæ ба хумæтæгдæр загъдæй – «Спутник V» æй нæхе уæрæсейаг вакцинæ æма си неци ес тæссагæй. Нæхе дохтиртæ дæр цалдæремæй искодтонцæ прививкæ «Гам Ковид Кав», гъома, «Спутник V», æма абони уæнгæ дæр сæхе хъæбæр дзæбæх æнкъарунцæ. Ка нæмæ ниффинсуй æхе прививкæмæ, уонæй къуæрттæ искæнæн, алли къуари дæр – фондз адæймаги. Вакцинаци ку райдæдта, уæдæй абони уæнгæ прививкитæ нæ поликлиники искодтонцæ – 232 адæймаги. Сæ еугур дæр сæхе дзæбæх æнкъарунцæ. Сæ хæццæ бастдзийнадæ еудадзугдæр дарæн. Адæймаги иммунитетæн агъаз æй аци вакцинæ.

Вакцинæ конд цæуй адæймагæн дууæ хаййемæй. Фицгаги фæсте дуккаг дозæ кæнгæ 'й 21 боней фæсте. Еци рæстæг адæймаги бауæри вакцини фæрци фæззиннунцæ «антитела» кæ хонунцæ, еци гъæуайгæнæн иуонгтæ. Прививкæ кæнæн ес 18 анземæй уæлæмæ кари адæмæн. Абони дæр нæмæ фондз адæймаги æрбацæуздзæнæй прививкæ кæнунмæ. Вакцинæ нæ республикæмæ æрвист цæуй фæлтæргай. Вакцини еу ампулæ æй фондз адæймагемæн искæнуни дозæ.

Журналисттæн вакцини тухххæй æхе гъудитæ радзурдта дохтир-гинеколог **Иринæ Путина**. Силгоймаг куд загъта, уотемæй прививкæ искодта, вакцини фицгаг уолæн ку райдæдта, уæд, фарæ октябри.

– Мæхе хъæппæресæй, мæхе фæндæй искодтон прививкæ, тухххæй мæ неке бакодта, уотемæй. Прививки фæсте мæхе уæлдай æндæрхузи нæ банкъардтон, фæстеугутæ дæр мæмæ нæ адтæй. Вакцини фæсте ме 'нæнездзийнадæ исбæрæг кодтон æма мæ тоги разиндтæй «иммуноглобулин антитела», зæгъгæ, иуонгтæ, адтæнцæ – 11. Е хуарз бæрæггæнæн æй. Беретæ не 'ууæндунцæ вакцинæбæл, æз ба æууæндун, уомæн æма нæ бæсти аци промышленность рагæйдæр æнтæстгин адтæй. Зæгъунцæ, гъома, цубур рæстæгмæ куд ес гæнæн вакцинæ иссерун? Фал, абони медицинæ размæ агъазиау къахдзæфтæ ке ракодта, техникон процесс ке ирæзуй, уой дæр уинæн. Алли рæстæги дæр нæ бæсти прививкитæ кодтонцæ, нæуæгигурд сувæллæнттæй райдайæ, æма хестæр кари адæмæн алли тæссаг хуæцгæ незтæй, æма уотемæй гъæуайгонд æрцудæй адæми нимæдзæ. Прививкæ искæнун мæхе уомæн бафæндадтæй, æма коронавирусæй адæймаг мæлгæ ке кæнуй, уой фегъустон, прививкæй ба ке нæ рамæлдзæнæн, уой бæлвурд зонун, – загъта Иринæ Путина.

Уæрæсей паддзах Александр II 1871 анзи 27 январи рахаста унаффæ, цæмæй силгоймæгтæн лæвæрд æрцæуа æхсæнадон æма паддзахадон косæндæнтти косуни барæ.

ТУСКЪАТИ Мухарбег (дуккаг рæнгъи галеуæрдигæй) æ тугъдон æмбæлтти хæццæ фронти.

ТУСКЪАТИ-ЦОРИТИ Дебæ æ фурт Руслани хæццæ.

ТУСКЪАТИ Руслан æ фидæ Мухарбегæн циртдзæвæни рази.

ÆМА Æ КАРНÆ ИССÆЙ ÆНОСОН КАДÆ...

ФИНДДÆС æма æртинсæй анзей размæ 1945 анзи деденæгкалгæ майи немуцаг фашизм хорхгонд æрцудæй æ сау лæгæти – æма Берлини сæрмæ исфелаудта Уæлахези советон туруса. Уоййадæбæл фæцæй Устур Фидибæстон тугъд. Гъо, тугъдон архæйдтитæ фæцæнцæ, фал нæ адæмæн, еци дуйнетæбæл уæди уæнгæ ка некæдма æрцудæй, уоййасæбæл тогниккалди тугъди гъезæмæрттæ æгæронæй ка бавзурста, уонæн ба нæма фæцæй. Нæма фæцæй – уомæн æма, уæдæй абони уæнгæ кæд цалдæр фæлтæри райгурдæй ин æ хабæрттæ еске имисуйнæгтæмæ гæсгæ ка зонуй, сауæнгæ уони зæрдитæ. Еци дæсгай æнзти сæрти ма нæмæ æрбайгъусунцæ, æ хъазауатонтæ æма уони æхсаргин хъиамæтти туххæй нури уæнгæ зундгонд ка нæ адтæй, еци æвдесæнтæ. Уæдта, æвæдзи, идарддæр ма нæма игъусдзæнæнцæ. Уомæ гæсгæ некæд фæуудзæнæй нæ дзилли дзубанди, æверхъаудæр æма хъазауатондæр ка адтæй, еци тугъди туххæй. Уомæн æвдесæн, мæнæ уин нур ци цауи кой ракæнуйнаг ан, е дæр.

Устур Фидибæстон тугъди бæгъатæртæй еу адтæй Тускъати Басай фурт Мухарбег дæр. Орджоникидзей фестæгæфсæддон тугъдон училищей рауагъдон, е 1942 анзи январи рандæй фронтмæ.

Сурхæфсæддон Тускъати Басай фурт Мухарбеги Сурх Стъалуй орден лæвæрд æрцудæй æ фурти фурт Тускъати Тайморазмæ, республики Хецауади Сæрдармæ.

Орджоникидзейаг фестæгæфсæддонти тугъдон училищей рауагъдонмæ тугъди будурмæ фæдздзурдтонцæ 1942 анзи январи мæйи. Архайдта Хъирим фудæзнагæй исуæгъдæ кæнунбæл, равдиста лæгдзийнадæ æма бæгъатæрдзийнади æууæлтæ. Цалдæр хатти уæззау цæфтæ фæцæй, контузи дæр райста, фал, æхе исдзæбæх кæнгæй, раздахтæй тугъдмæ.

Лейтенант Тускъати Мухарбег ци æхсгути взводæн разамунд лæвардта, е уæлдай хъæбæрдæр фескъуæлхтæй, гъæу Томашевки размæ ци тугъд рауадæй, уоми. Е 'фсæддонтæ ниппурхæ кодтонцæ сæдæгай знæгти, уой хæццæ ба ма си дууадæс немуцаги, се 'хсæн афицертæ дæр, райстонцæ уацари. Еци æнтæстдзийнади туххæй Тускъайфурти бавдистонцæ, цæмæй ин лæвæрд æрцудайдæ Сурх Стъалуй орден.

Фал бæгъатæрæн æ тугъдон хуæрзеуæг райсун нæ бантæстæй, Сапун-Горай бунмæ карз тугъдтити фæммард æй... Æфсæддон кадæгæнæн мадзæлттæ ин исаразгæй, 1944 анзи 8 майи æй байвардтонцæ Симферопойлаг райони гъæу Верхний Чоргуни.

Уæдæй ардæмæ цæйбæрцæ æнзтæ рацудæй, фал æдзард бæгъатæр тугъдони ном иронх нæй, æ хуæрзеуæг дæр нæ фæдздзæгъæл æй, исæмбалдæй æ райгурæн зæнхæбæл. Æрæги республики æфсæддон комиссар Абрил Абдуллаев, ветеранти республикон Совети сæрдар Фриати Хъазбег æма архивон служби разамонæг Тебиати Еленæ Тускъати Мухарбеги еци тугъдон хуæрзеуæг цитгин уавæри равардтонцæ æ фурт Руслани (гъулæггагæн, е дæр абони цардæгас нæбал æй...) фурт Таймораззæн. Е син зæрдиагæй райарфæ кодта, æ фиди фиди тугъдон карни хабæрттæ исбæлвурд кæнунбæл уоййасæбæл лæмбунæгæй ке байархайдтонцæ, Фидибæсти сæрбæлтау хъазауатонæй тохгæнгути хъиамæттæ исцитгин кæнун æма Устур Фидибæстон тугъди историон рæстдзийнадæ багъæуай кæнуни туххæй цæйбæрцæбæл æновудæй фæллойнæ кæнунцæ, уой фæдбæл.

Æдзард тугъдон ТУСКЪАТИ Басай фурт Мухарбеги тугъдон хуæрзеуæг æ фурти фурт Тайморазмæ равардта нæ республики æфсæддон комиссар Абрил АБДУЛЛАЕВ.

Тускъати Мухарбеги тугъдон цардвæндаги хабæрттæ нерæнгæ æнхæстæй бæлвурдгонд нæма æрцудæнцæ, фал си уæддæр цидæртæ ба зундгонд æнцæ, æма сæ радзоруйнаг ан...

ЦУДÆНЦÆ ТУГЪДМÆ ТУСКЪАТИ ÆНСУВÆРТÆ...

Тускъати Басай фурт Мухарбег айдагъ гъæубæсти 'хсæн нимади лæг нæ адтæй, фал æй æнæгъæнæ Дигори дæр хуарз зудтонцæ. Чиколай фæсевæдæй советон доги тæккæ райдайæни фиццагидæр устур ахургонддзийнадæ ка райста, уонæй еу е адтæй. Фæстæдæр æнтæстинæй фæккуста берæ бæрнон рауæнти. Устур Фидибæстон тугъд ку райдæдта, уæд Тускъати Басай фондз фуртемæй æртемæн – Дзахо, Гæмæти (Мæхæмæт) æма Омарæн – фронтмæ æрветæн сæ карæмæ гæсгæ нæбал адтæй, фал сæ дууæ кæстæри – Тазæрет æма Мухарбег – ба фиццæгти хæццæ, 1941 анзи рандæ 'нцæ фронтмæ, æнауæрдонæй тох кодтонцæ немуцаг-фашистон æрбалæборгути нихмæ. Сæ дууæ дæр бæгъатæрæй фæммард æнцæ Фидибæсти сæрбæлтау. Уони туххæй, гæнæн куд исуа, уомæ гæсгæ иссердзинан фадуат бæлвурддæрæй радзорунæн.

Мухарбег, ка 'й зудта, етæ куд дзорунцæ, уотемæй адтæй ездон æма æгъдаубæлхуæст лæг, адæми размæ ихæслæдæрæг. Фронти уогæй уæхæн уæззау цæфтæ фæцæй, æма 'й сæхемæ рарвистонцæ, гъома, тугъди уни аккаг нæбал дæ, зæгъгæ. Фал сæхемæ цанæбæрæг фæцæй, уæдта бабæй æхе барвæндонæй нæуæгæй тугъдмæ рарветун кодта – гъæуи уогæй уотæ æнгъæлдта, цума, уæд знаги нихмæ ка тох кодта, уони хеуæнттæ имæ уайдзæфи каст кодтонцæ. Æма бабæй фронти нæуæгæй уæззау цæфтæ фæцæй, уонæй æй бадзæбæхтæ кæнуни туххæй æй исластонцæ Грознамæ. Уордæмæ имæ, еци уæззау æма тасдзийнадтæй æ тæккæ идзаг рæстæгути, бабæрæг кæнунмæ ниххъæрдтæй æ цардæмбал Дебæ (Цорити Сабей кизгæ), сæ дзедзедай фурт Руслан дæр æ хæццæ, уотемæй.

Мухарбег æ цæфтæй ку бадзæбæхтæ й, уæд бабæй тугъдмæ рандæй... Уоййадæбæл æ райгурæн хæдзарæбæл нæбал исæмбалдæй – 1944 анзи 8 майи бæгъатæрæй фæммард æй Севастополь знагæй уæгъдæ кæнуни тугъдтити, Сапун-Гора ке хонунцæ, уой рæбунти... Фæстæдæр Руслан, æхе зæрди фæндонæй æма æ мади фæдзæхст æнхæст кæнгæй, æ фурт Тайморази хæццæ бабæрæг кодтонцæ, æ фидæ Мухарбег кæми тох кодта, кæми фæммард æй, еци рауæнтæ, кæми нигæд æй æ тугъдон æмтохгæнгути хæццæ, уоми ин циртдзæвæн дæр ниввардтонцæ (уинетæ сæ, мæнæ абони ци къартæ мухур кæнæн, уонæми).

Дебæ, æригон бийнойнаг уогæй, седзæргæсæй райзадæй æ дзедзедай сувæллони хæццæ. Фал имæ уоди уæхæн хъаурæ разиндтæй, æма æ нифс нæ расастæй, ци зинтæ æма тухститæ æвзаргæ ин рауадæй, уонæн уотид ниббухсун нæ, фал си фæхъхъаурæгиндæр ун бафæразта. Æ еунæг фуртæн æ цард иснивонд кæнгæй, уодуæлдайæй архайдта, цæмæй ин е æ седзæрдзийнадæ æгириддæр мацæмæй бавзара, маци гъæуагæ уа, æ царди надбæл æнæкъулумпийæй æ зæрди фæндитæ æнхæст кæнун ин æнтæса. Æма æ еци фæндæ æнхæст кæнун æ къохи æфтудæй.

Еугур еци хабæрттæ нимайгæй, уотæ зæгъун æнгъезуй, æма Дебæ уомæй арфиаг разиндтæй куд мадæ, уотæ тæккæ хуæздæр хузи кæрæй-кæронмæ банхæст кодта æ ихæстæ. Фал уæлдай арфиаг ба уомæй адтæй, æма æ фуртæн хуарз цæйбæрцæ кодта, уомæй фулдæр ба си агоргæ кодта – адæми 'хсæн федауцæй цæрунæй, æмгæртти хæццæ уарзонæй æма кæрæдзей нимайгæй, агъаз ке багъæуа, уомæ фæккæсун æма берæ æндæр æгъдæуттæй. Тарстæй ин, æвæдзи, æгæр боцхаст си куд нæ рауайа, адæми 'хсæн естæмæй ку нæ исфедауа, уомæй. Æма Руслан дæр, куд фæззæгъунцæ, е 'дзард фидæ, æ уарзон мадæн аккаг фуртæй райрæзтæй. Адæми 'хсæн хæларзæрдæй цардæй, рæстудæй æ карни хабæрттæ кодта.

***

...Руслан, гъулæггагæн, абони цардæгас кæд нæбал æй (цалдæр анзей размæ банæхстæр æй е 'носон дуйнемæ, рохсаг уæд...), уæддæр æ фидиуæзæги цардвæндаг нæ банидæн æй, федауцæй раидарддæр æй æ цæуæтти, æ фурт Таймораз æма æ кизгуттæ Зæлинæ æма Мæдини арфиаг гъуддæгутæй... Уогæ е æй хецæн дзубандий аккаг æма 'й, æвæдзи, ракæндзинан æндæр хатт... Абони ба ма уой зæгъуйнаг ан, æма æцæгæй раст æй курухон загъд: «Неке æй иронх, неци æй иронх...» Æма нæ дзиллæй æностæмæ иронх нæ уодзæнæнцæ нæ Фидибæсти бæгъатæрти рохс нæмттæ...

Æвддæс æма æртинсæй анзей размæ (1944 анзи) 27 январи Ленинград æнæгъæнæй дæр уæгъдæгонд æрцудæй немуцаг-фашистон æрдонгти блокадæй.

Номдзуд итайлаг поэт Алигъери ДАНТЕ (1265-1321), уотæ финста: «Адæймагæн æ медæгæ уæн ес дууæ хузи гъæнтæ æма сахъатдзийнæдтæ: еуетæ фæуунцæ бауæри, иннетæ ба – уоди. Бауæри хæйттæй ескæцитæ сахъат ку фæуунцæ, уæд адæймаги бон нæ фæууй нивæбæл цæрун, зæгъæн,

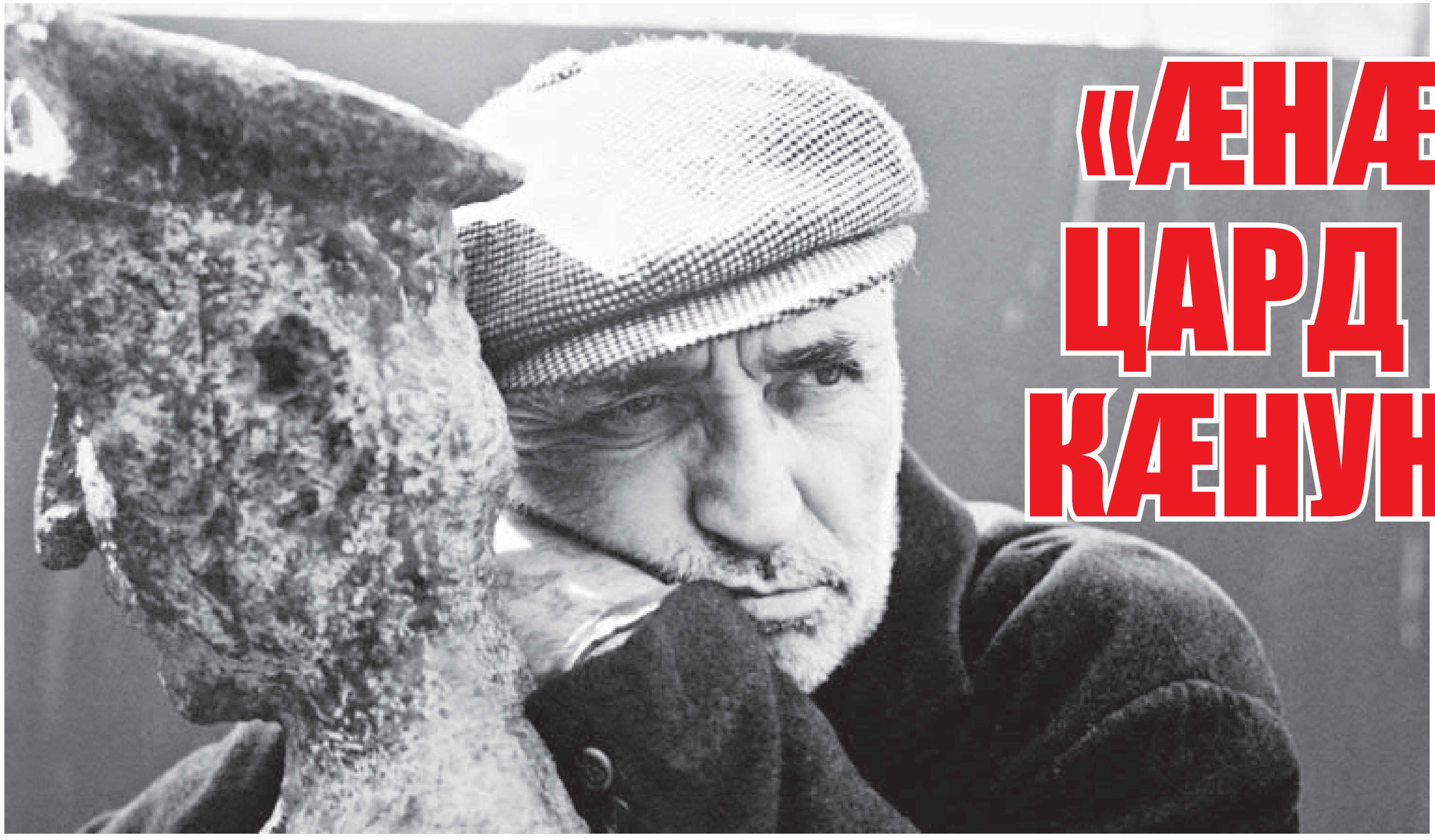

«ÆНÆГЪÆНÆ ЦАРД БАХАРЗ КÆНУН ГЪÆУЙ

АЛЦÆМÆЙ ДÆР ÆНХÆСТ ИСФÆЛДИСТАДОН ДЗАУМАУ ИСАРАЗУНБÆЛ...»

СОСКЪИТИ Владимири цардвæндаг æма исфæлдистади туххæй рагæй æрæги уæнгæ дæр берæ аллихузон æрмæгутæ финст æрцудæй айдагъ нæ фидибæстон нæ, фал фæсарæйнаг дзиллон хабархæссæг фæрæзнити дæр, сæрмагонд журналтæ æма киунугути. Еци æрмæгутæй берети нæ газети ниммухур кæнун бæргæ хуарз уидæ, фал нæ равгитæ нæ амонунцæ… Уомæ гæсгæ ба абони мухур кæнæн, федералон газет «Культура»-йи журналист Еленæ ТИТАРЕНКО Соскъий-фурти хæццæ дзубандимæ гæсгæ ци интервью бацæттæ кодта, уой.

* * *

Тарус... Уæрæсей аци зæронддæр сахартæй еуей кой, ка 'й зонуй, Иристони беретæ игъосгæ дæр некæд фæккодтонцæ. Уотæ уоми дæр, æвæдзи, Иристон бæлвурд кæцæй зудтайуонцæ. Фал сæ дессаги федауцæ гъуддаги фæрци кæрæдзей хæццæ базонгæ кодта нæ номдзуд æмзæнхон, скульптор СОСКЪИТИ Владимир. Алæмæти уруссаг поэтессæ Маринæ Цветаевайæн Владимир ци циртдзæвæн исаразта, е æвæрд æрцудæй ами, Таруси, æма амæйфæстæмæ еци цитгин силгоймаг цæугæдон Окай билгæронбæл лæугæй кæсдзæнæй æ уарзон сахармæ. Таруси Маринæ Цветаевайæн циртдзæвæн игон кæнуни фæдбæл мæн дæр ку байагурдтонцæ, уæд уайтæккædæр рагъуди кодтон: Тарусбæл дессаги хуарздзийнадæ æрцудæй. Уомæн æма æ исфæлдесæг Соскъити Владимир уæлæнгай æма цийфæнди кустitæ некæд кæнуй – æ эстетикæ, уотид æндагон уадессæгтæ си æгириддæр нæ уогæй, бæрæг даруй арф философондзийнадæй, уогæ автормæ алкæддæр адтæй æндиуддзийнадæ æма арæхстдзийнадæ уæхæн æнæтрадицион пластикон фæззилд, кæци лæдæрд уидæ зонæг адæмæн. Уомæ гæсгæ ин æ исфæлдистади бантæсуй уæхæн аййевадон мадзæлттæ иссерун, кæцити фæрци æ къохтæй исарæзт сорæттæ рауайунцæ цардæгас. Уомæ гæсгæ, баруагæс уи уæд, Маринæ Цветаевайæн циртдзæвæн игон кæнунæй рауадæй æцæг адæмон бæрæгбон – æрцудæнцæ имæ дуйней дзиллитæ. Цветаевти бийнонтæ Таруси кæддæр фатери райстонцæ сæрдигон хæдзарæ, æма сæ ами нерæнгæ дæр ма имисунцæ зæрдрохсæй. 1905 анзи ами, Таруси, æ фæстаг бæнттæ ка рарвиста, еци хузæгæнæг Виктор Борисов-Мусатови куд æхцæуæнæй имисунцæ, уотæ. Æ циртбæл æвæрд циртдзæвæн «Фунæй биццеу» (аразгæ ба 'й искодта, «Голубая роза», зæгъгæ, æмхæларади иуонг Александр Матвеев) æй хумæтæг, уотæ устур дæр нæй, фал æй игъустгонд æма хрестоматион. Матвееви кустмæ еуцæйбæрцæдæр хæстæгдзийнадæ даруй Соскъити Владимири арæзт скульптурæ дæр. Циртдзæвæн устур нæй – дууæ метремæй минкъий бæрзонддæр. Фал Маринæ Цветаевай бронзæ циртсорæт фæззинд тарусæгтæн, Окай дони билæбæл цæргутæн, иссæй æносон историон цау. Уомæй размæ дæр ма аци номдзуд поэтесси кадæн циртдзæвæнтæ исæвæрунбæл архайд цудæй, фал æгириддæр зæрдæмæдзæугæ ке нæ адтæнцæ, – ка си æгæр устур, ка ба бустæги кæбæлдæрти райвæзт, – уомæ гæсгæ æвæрд не 'рцудæнцæ. Нæ газет къуар хатти финста уой фæдбæл.

Соскъити Владимири исконд скульптури нихмæ ами цæрæг хестæр силгоймæгтæ-хузæгæнгутæ хъæбæр карзæй дзурдтонцæ, уотæ дæр ма бавзистонцæ, гъома, сахайрæгти фæндонмæ нæ байгъосгæй, еци æнæзæрдæмæдзæугæ монумент уæддæр ку æрбаласонцæ, уæд ин æ нихмæдзоргутæ æ над рахгæндзæнæнцæ, надбæл цæхгæрмæ æрхусдзæнæнцæ. Цидæр адтæй, уæддæр æцæгдзийнадæ фæууæлахез æй, æма мæнæ ка гъудæй, Маринæ Цветаевай уодигъæдæ æцæгæй ка æвдесуй, еци циртдзæвæн æрхъæрттæй Тарусмæ, æ исфæлдесæг – аразæг скульптор Соскъити Владимир.

Æ байгон кæнуни рæстæг, Цветаевай райгурди 114-аг бони ин е 'мдзæвгитæ кастæй зундгонд поэтессæ Беллæ Ахмадулина, уой размæ монументи архитектор Борис Мессерер сæрмагонд равдисти адæми базонгæ кодта æхе акварелон кустити хæццæ. Аци кадгин мадзали фæдбæл цубур информаци раттун мæнмæ раст нæ фæккастæй æма скульптор Соскъити Владимирæй ракурдтон, цæмæй мин мæ фарстатæн дзуæппитæ раттунбæл исарази уа.

– Уæрæсей, кæци гъæздуг æй дæсни скульптортæй, æрæги уæнгæ дæр ма берæ хуарз адæймæгутæн æвæрд нæ адтæй циртдзæвæнтæ. Уони хæццæ

къуру кенæ къуæтти ку уа, уæд. Уоди кой ку кæнæн, уæд е ба берæ хæттити хæранæй æмидзаг фæууй. Уомæ гæсгæ ‘й æ мондæгтæ галеу надбæл исаразунцæ. Еци мондæгтæ ‘й сæ фæдбæл уотæ хъæбæр расайунцæ, æма адæймагæн дуйне æнæгъæнæй дæр æ цæсти синдзæ фестуй...»

нæ тæккæ игъустгонддæр æмбæстонтæн, куд Бродский кенæ Ахматовайæн.

– Æвæдзи, сæ рæстæг нæма æрцудæй: зин æй, цæмæй уайсахат син æхсæнадæ аккаг аргъ искæна, нæ дзиллæ сæ аразийæй нимайун байдайа нæ Фидибæсти сæрустурдзийнадæбæл, исуонцæ нин цитгийнаг хъайтартæ. Уæдта, æвæдзи, адæм сæхуæдтæ дæр нерæнгæ уоййасæбæл хъæбæр разæнгард нæма æнцæ, цæмæй етæ циртдзæвæнтæй лæууонцæ фæзти æма алци лæдæргæ цæстингасæй кæсонцæ нæ цардиуагæмæ, ци ан, уомæ. Бродскийи беретæ нæ кæсунцæ, е æй исонибони поэт. Хуцау зæгъæд, æма нæмæ фæстæдæр куд разинна уæхæн хузæгæнгутæ, кæцитæ син исараздзæнæнцæ сæ агъазиаудзийнади аккаг циртдзæвæнтæ, цæмæй махæн ходуйнаг ма уа, аккаг аргъгонд син ке нæ цæуй, уомæй.

– Дæ æрмадзи дæ Цветаевай алливарс æртумугъ æнцæ æндæр фæлтæрти поэттæ – Хетæгкати Къоста, Иосиф Бродский, Булат Окуджава… Фал дæмæ монументалон жанри куститæ ба бустæги минкъий ес.

– Æма æз, баруагæс уи уæд, æгириддæр ку нæ тундзун монументалон куститæмæ, хуæздæрбæл нимайун, къохæй бавналæн кæмæ ес, уони. Игон урух фæзуати нивværунмæ алцæмæйдæр æнхæст исфæлдистадон хуарз дзаумау исаразун зин гъуддаг æй, уобæл бахарз кæнун гъæуй æнæгъæнæ цард.

Дзубанди циртдзæвæнбæл ку фæццæуй, уæд хъæбæр ахид си пластикæй, райдайæни æргъудидзийнадæй си неци бал байзайуй – еугурæйдæр исуй цидæр уæйуггон, нæдæр цæстæй, нæдæр гъудийæй æрхуæцæн кæбæл нæбал фæууй, уæхæн.

Цидæр æй, уæддæр æз сæрустур дæн, Гæздæнти Гайтойæн ке искодтон, еци циртдзæвæнæй, кæций мин Гергити Валери æма къуар æмзæнхоней агъази фæрци бантæстæй Парижи бунмæ Сен-Женевьев-де-Буайи уæлмæрдти финсæги циртбæл æрæвæрун. Никки ба ма бæллун мæхе Булат æма мæхе Бродскийи циртдзæвæнтæ исæвæрунмæ дæр. Окуджави седзæргæс бийнойнаг ми ракурдта, æ цардæмбалæн Переделкини ци Хæдзарæ-музей ес, уомæн циртдзæвæн исцæттæ кæнун. Бродскийæн циртдзæвæни мæн арæзт проект, ка ’й зонуй, æма исæнхæст кæндзæнæнцæ Америки Еугонд Штатти – кæд æма кæми, уобæл ба рагацау нæ дзордзæнæн.

Угæ нисангонд ба Петербургæн бæргæ адтæй, сауæнгæ ма ин бæлвурд рауæнæн дæри сбæрæг кодтонцæ – Ахматова Анни музеймæ хæстæг Фонтанки билгæрон. Фал конкурси райстон дуккаг преми, фиццаги ба – петербургаг архитектортæ, кæцитæ циртдзæвæн иснисан кодтонцæ æнæ гурæй, уой бæсти си финст уодзæнæнцæ æмдзæвгитæ. Окуджави сорæт дæр конкурсон æй, Мæскуйæн, фал ами дæр бабæй байахæстон дуккаг бунат. Нæ зонун, фал цæмæдæр гæсгæ алкæддæр дуккаг дæн...

– Раздæхæн дæхе Маринæ Цветаевамæ. Куд зонæн, уомæн дæу исконд циртдзæвæн нивværуни хабар дæр дæргъвæтийнæ адтæй, хумæтæги буцæутæ нæ, фал æнæгъæнæ тох цудæй циртдзæвæни бæлвурд бунати фæдбæл дæр, уæдта уобæл дæр, цæмæй скульптурæ адтайдæ, кедæрти фесинмæ гъудимæ гæсгæ, аккаг.

– Дессаг куд нæй е, æма проектæн дууæ анзей дæргъи, куд фæззæгъунцæ, æ бунатæй фезмæлæн нæ адтæй, кæд æма сауæнгæ фæрæзнитæ дæр ма ин уагъд адтæй, уæддæр. Æвæдзи, бунæттон хецауадæ æндæр цидæр нисан кодта, æма уомæ гæсгæ ба барæ нæ лæвардтонцæ сквер байахæссун æма имæ базелунæн. (Циртдзæвæн æвæрд æй Таруси хузти галереймæ хæстæг, Окай билæбæл еу минкъий сквери. – *Ред.*). Алцидæр æ бунатæй фезмалдæй айдагъдæр Борис Мессерери гъæддух архайди фæрци, кæци цæруй Таруси. Хуарз æма имæ æ агъази къох бадардта сахари нæуæг мэр Сергей Игнатенко дæр.

Дессаг ба е æй, æма фæстæдæр ба, еугурæйдæр æй ку фæууидтонцæ, куд фæффедауцæ 'й еци рауæн, аййевдзийнадæ æма кæдзосдзийнадæй цæхæртæ куд искалдтонцæ еци зæууат, æдзæллаг уавæри сквер æма цæугæдони æдзæллаг билгæрæнттæ, еци рауæн зæронд бæлæстæ дæр ма æд бундзæфхæдтæ искъахтан, цæмæй циртдзæвæнæн уа парахатдæр рафæлгæсæнтæ, уæд нин арфитæ кодтонцæ. Бунат ба сæрмагондæй æвзурст æрцудæй: Мессерери бафæндадтæй скверæй мемориалон парк исаразун æртæ номдзуд адæймагей кадæн – поэтессæ Маринæ Цветаевай, музыкант Николай Рихтери æма финсæг Константин Паустовскийи нæмттæ исæносон кæнунæн.

– Раст зæгъай, Владимир, нæ мæтæ кодтай, циртдзæвæн Таруси сæ зæрдæмæ куд райсдзæнæнæцæ, уобæл? Æз куд фегъустон, уотемæй еуæй-еутæмæ Цветаевай сорæт фæккастæй æгæр трагикон, уогæ ба, дан, ами е цардæй æ тæккæ амондгундæр рæстæг, е ’взонгдзийнади...

– Мæтæ кодтон æви нæ? Мадта, хуарз æй ку зонетæ, уотæ берæ циртдзæвæнтæ дæр ку не ’вæрун! Угæ мæ еске цæстингас уоййасæбæл мæти уотæ не ’фтауй, мæхуæдæг мæхецæн ци хеаргъ искæнон, е мин æй сæйраг. Айдагъдæр хузæй-хузæмæ æнгас сорæт исаразун мин сæйраг нæ адтæй, фал ма гурæ урух игон фæзи æривæрун дæр. Сумах, æвæдзи, æрæстæфтайайтæ кæцидæр «листæг миутæ», гъома, нюанстæ: æ алливарс ибæл куд æртумугъ æнцæ бæлæстæ, игон фæзи итигъди æма Окай иннæ билгæронæй куд зиннуй æндарг, циртдзæвæни рæзти куд ивулуй дон…

Нæкæси, Маринæ Цветаева мæ, зæгъун æнгъезуй, нæуæгæй бабæй æрхудта Тарусмæ. Цæветтонгæ, евгъуд æноси 70-аг æнзти ахид уинæ ами, Сурикови номбæл институти мæ ахургæнæг скульптор Павел Ивани фурт Бондаренкомæ. Уомæ иуазæгуати ахид цæуидæ Цветаевай кизгæ Ариаднæ Эфрон дæр. Мæ зæрдæбæл æй бадардтон аййевæй, мадзорайæй, ку дзоридæ, уæдта сабурæй, æхе дардта аккаг хузи, хуæрзæгъдаугинæй.

Цветаевай сорæт трагикон рауадæй, зæгъгæ, уой фæдбæл ба мæ бон уотæ зæгъун æй, æма ин æз æ цард нæ дех кæнун Тарус æма Францибæл, æ цардвæндаги рагон æма æрæгиауи рæстæгутæбæл. Нæ лæдæрун уæхæн адæми, кæцитæ дзорунцæ: «Мах æй гъæуама уинæн цийнæхузæй, игъæлдзæгæй!..» Æма ци хузи гъудæй æ сорæт исфæлдесун – æхсæрдæсанздзудæй? Æз ин кодтон еумæйаггонд фæлгонц, Маринæ Цветаевайæн æ цард ба æцæгæй адтæй трагикон…

РЕДАКЦИЙÆЙ.

Соскъити Владимир Маринæ Цветаевайæн ци циртдзæвæн исфæлдиста, уой Таруси нивværуни фæдбæл хабæрттæ уотæ бундоронæй хумæтæги нæ ракодтан. Еци циртдзæвæн еци сахари нивværуни нихмæ дзоргутæ куд разиндтæй, уотæ Соскъий-фурти Хетæгкати Къоста æма Александр Пушкинæн ци циртдзæвæнтæ искодта, уони Дзæуæгигъæуи нивværуни нихмæ дæр дзоргутæ разиндтæй. Цитæ дзурдтонцæ, уонæй бæрæг адтæй, æцæг аййевадæн æгириддæр ке неци лæдæрунцæ, сæ дзæнгæдатæ ба æнцæ кенæ уотид соцъа, кенæ ба æндæр цидæр, сæрмæ æрхæссунæн аккаггонд ци гъæуама ма цæуа, уæхæн уайдзæфтæ.

Æма Таруси М. Цветаевай циртдзæвæн уæддæр æвæрд ку æрцудæй, уæд адæмæй баруагæс æй, цæйбæрцæбæл арфиаг гъуддаг арæзт æрцудæй, е. Æма æ нихмæ некебал дзурдта… Махмæ ба нерæнгæ дæр ма не ‘нцайунцæ. Кæд æма æцæг аййевадæ ка лæдæруй, етæ ба еци циртдзæвæнти фарс рæстуодæй дзурдтонцæ æма дзорунцæ. Уомæн æвдесæн – Цæгат Иристони адæмон поэт ХЪОДЗАТИ Æхсари финст æмдзæвгæ дæр.

СОСКЪИТИ ВЛАДИМИРИ СКУЛЬПТОРОН КУЫСТ «КЪОСТА»-ЙЫ ЦУР БАДГÆЙÆ

Мæхи Къоста, æрбадтæн та дæ цуры.
Уæдæ цы фæуон – иунæг дæн дæуау.
Фæфæнды мæ мæ риссæгтæ фæдзурын,
Фæлæ кæмæн? Куы мын айста Хуыцау

Мæ хорз æмгæртты. Нæй фæхæцæг, хион.
Æгъдауæй, фарнæй бавдæлон нæ зæхх.
Хæлæг æмæ хæлæфы дуг у. Исбон –
Сæрфаты бæсты. Сафы нæ Фыдæх.

Нæ Ирыстонæй ривæддон ыскодтой
Бынхор, быңдартæ, нал сын ис æфсис...
Зæриндзых поэт, азар-ма мын «Додой»,
Æз бахъырнон... Бæрзонддæр-ма йæ сис...

2013. 10.11

Нæкæси, Къостайæн Соскъити Владимири конд циртдзæвæн Сабурдзийнади проспекти скверæй æндæгонд æрцæуæд, зæгъгæ, ка дзæнгæда кодта, уони саувæндæ, æнгъæлдæн, рацудæй – проспект иснæуæг кæнуни куститæ цалинмæ цæунцæ, уæдмæ ‘й райеуварс кæнæн, зæгъгæ, рæуонæй циртдзæвæн уоми фæлладуадзæн парки цидæр къуми нирræсагътонцæ… Фæстæдæр æй, кæми адтæй, уоми нæуæгæй нивværдзæнæнцæ, е ба хъæбæр дузæрдуггаг фарста ‘й… Ци гæнæн ес, бангъæлмæ кæсдзинан…

Соскъити Владимири туххæй æрмæгутæ ма кæсетæ 6-7-аг фæрстæбæл.

По поводу расхожего мнения, что по-настоящему талантливые люди творчества всегда чудаки, Владимир СОСКИЕВ заметил: «На самом деле они никакие не чудаки. Они идут на шаг впереди, поэтому общество их не понимает. Кто-то не в состоянии оценить, не потому что недоразвит, а потому что никогда не вникал, не задумывался, не изучал».

Памятник А.С. Пушкину, созданный В.Соскиевым.

Ирина ГУРЖИБЕКОВА

НЕ МЕШАЙТЕ ПОЭТУ...

Коста Хетагуров волей и талантом скульптора Владимира Соскиева «присел отдохнуть» на бульваре проспекта Мира во Владикавказе...

Не мешайте ему. Ни движеньем. Ни звуком. Ни словом.
И пусть только трамваи звенят с обеих сторон.
Вы к ТАКОМУ Коста, может, не были вовсе готовы,
А он вот появился... Усталый, задумчивый ОН.
Уже вдоволь насытившись ядом телесных страданий,
Уже вдоволь отведав предательства и нищеты,
Он успел подустать и от мощных своих изваяний
Посреди непонятной ему городской суеты,
И от славы своей, этой, в общем, капризной дамы,
От которой и в юности, как от огня, бежал...
Здесь, под сенью листвы, он побудет собой. Упрямо,
Вопреки пожеланиям взвести его на пьедестал.
Не мешайте ему. А тихонько присядьте рядом,
Троньте руку, писавшую «Ныстуан» и «Додой».
Помогите ему восхищенным, понятливым взглядом,
Но ничем уж другим не тревожьте мечту и покой.
Может, это и вовсе случайная передышка.
И работает мысль... И рождается снова строка...
И не зря на любимый бульвар так негромко он вышел,
Чтоб на этой скамье отдыхать остальные века.

Владимир СОСКИЕВ:

«Я ПРИГЛАСИЛ ПУШКИНА ПОСМОТРЕТЬ НА МОЮ РОДИНУ...»

Наш земляк, действительный член Российской академии художеств Владимир Борисович СОСКИЕВ – один из именитых в настоящее время отечественных мастеров изобразительного искусства. Он признанный во всем мире скульптор, его работы известны и почитаемы во всем. Только вот на своей родине, в Осетии, со стороны определенной части населения, в том числе и из творческой среды, несколько иное отношение. Ну да Бог с ними... И публикуя сегодня беседу известного журналиста Игоря ДЗАНТИЕВА со знаменитым скульптором, которая несколько лет назад состоялась в его московской творческой мастерской, мы полагаем, она и сегодня представляет интерес, прежде всего тем, что станет ясным многое из особенностей его творчества.

– В год юбилея Коста было бы наивным полагать, что это не подвигнет вас на создание новых произведений. И я вижу во дворе вашей мастерской две великолепные работы...

– Действительно, я не помню такого скульптора или живописца, который бы за свою творческую деятельность ни разу не затронул бы эту тему. Она, наверное, непростая, но притягательная, все ею занимаются. Для каждого осетина Коста – это особое состояние. Я тоже несколько раз пытался что-то сделать. Мой портрет К.Хетагурова – его фигура в граните – находится в собрании Третьяковской галереи. Но Коста для меня – не только художественный образ. Всякий раз, когда перечитываю его стихи, что-то для себя открываю. Его поэзия созвучна нашему времени, нынешней нелегкой жизни человека.

Что касается работ, которые сейчас находятся в мастерской, одна из них – более ранняя, а вторая – совсем свежая. Первую планируется установить в Санкт-Петербурге во дворе Академии художеств.

– Как удалось столь великолепным образом приобщить город на Неве к юбилею осетинского поэта?

– Очень хорошо, что Санкт-Петербург принимает участие в юбилее таким достойнейшим образом. Когда я пришел с идеей установки памятника к ректору академии Альберту Серафимовичу Чаркину, он сразу же безоговорочно поддержал это предложение. И даже с воодушевлением процитировал несколько строк из Коста.

– Несколько неожиданный поворот: нечасто в наше время встретишь настолько эрудированного человека...

– Между прочим, он учился вместе с нашими ребятами, и, наверное, благодаря им, узнал и Коста, и его творчество.

– А вторая работа? Когда вы ее отлили?

– Недавно, в конце сентября. Так что пусть она пока побудет у меня.

– Но вы же не будете держать ее в мастерской вечно?

– В общем-то, я, конечно, вижу место, куда бы она вписалась во Владикавказе. На аллее на проспекте Мира напротив парка, который носит имя Коста. Мне кажется, можно было бы там поставить эту композицию. Мне бы хотелось, чтобы в нашем городе в оживленных местах было побольше скульптур, каких-то памятников. А Коста я видел именно там. Скамейка – не очень богатая, присущая его образу жизни. И само пластическое состояние поэта – не знаю, удалось ли это, но я не стремился все делать один к одному, например, пуговицы вылепливать. Зато сделал так, чтобы каждый житель республики мог бы побыть с ним рядом, сфотографироваться, посидеть. Для этого я и оставил место на скамейке.

– Осенью в Москве по вашей инициативе в рамках юбилейных мероприятий, посвященных 150-летию со дня рождения Коста Хетагурова, с большим успехом прошла выставка Махарбека Туганова и Сосланбека Едзиева...

– Я бы даже сказал сильнее: выставка стала для Москвы открытием нашего национального искусства. На нее, например, я пригласил многих своих коллег-художников, а среди них были выдающиеся личности – лучшие скульпторы Москвы Андрей Красулин, Дмитрий Шаховской, живописец Юрий Злотников и многие другие. Едзиев их потряс. Они никогда не видели его работы и были просто ошарашены гениальной пластикой. Все потом мне звонили, восторгались. Но я им говорил, что они Едзиева только начали узнавать. Ведь его привезли в усеченном виде, на этой выставке было всего несколько скульптур и несколько посохов. И когда описал им другие работы мастера, которые не были представлены, они были страшно заинтригованы и обуреваемы желанием их увидеть. Думаю, Едзиева надо показать в Москве полностью и отдельно, и это будет фурор.

– Как это сделать во времена кризиса?

– Надо просто найти на это средства. В основном на транспортировку и страховку. На аренду нужна небольшая сумма. Я со своей стороны готов добиться того, чтобы такая выставка состоялась в Третьяковской галерее. Есть возможность показать 25-30 скульптур Едзиева – в основном камень и дерево. Такую выставку можно сделать и в Санкт-Петербурге. Плюс стоит сделать больше фотопанно из тех его произведений, которые нельзя вывозить – я имею в виду надгробия.

– Над чем вы еще в последнее время работали?

– Над героями нашего нартского эпоса. Не только для меня, а для любого осетина – это выдающийся памятник национальной культуры, в нем наша жизнь, душа и многовековая история народа. Как известно, эту тему затрагивали многие авторы, в том числе корифеи изобразительного искусства Осетии – Туганов, Хохов, Джанаев, Юрий Дзантиев. Герои нартского эпоса для меня ценны не только тем, что их изображают такими мощными и сильными. Здесь важнее, по-моему, дух, который в них присутствует. И именно с этой стороны мне захотелось подойти и создать их такими, как я их себе представляю. Думаю, что имею право на это. Как любой человек имеет право на свое видение. Не думаю, что оно будет лишнее. Просто будет еще одно. И все.

– У вас задумка сделать цикл, охватив каждую из новелл эпоса, или подойти избирательно?

– Именно избирательно. Для меня главные герои эпоса – не Батрадз и не Сослан. Я намного выше ценю Шатану. И Сырдона. Хотя это два противоположных образа. Шатана для меня... Я ее представляю как мать-Осетию. Была бы моя воля, сделал бы ее огромный монумент, поставил его на фоне гор, чтобы издалека видно было. Потому что для нашего народа женщина – это особый символ. Если когда-нибудь людям придет в голову сделать так, это, без сомнения, будет очень хорошая идея. Шатана является одним из предводителей всего эпоса. Все, что она говорит, это свершается, все слушают, с ней советуются. Урузмаг в любой сложный момент обращался к ней. Моя первая работа из нартовского цикла так и называется – «Шатана и Урузмаг». Остальные десять композиций отливаются, скоро я их получу.

– Вы собираетесь их где-то выставлять?

– У меня даже есть идея посвятить нартскому эпосу отдельную выставку. Небольшую, камерную. Пригласить своих друзей, коллег и показать это все.

– В вашем творчестве видно много интересов. У меня создалось убеждение, что поэзия и скульптор Соскиев – это единая и органичная взаимосвязь. Окуджава, Цветаева, Бродский, тот же Коста...

– Я и в самом деле люблю поэзию. Мой памятник Цветаевой установлен в Тарусе на берегу Оки. Очень красивое, замечательное место с отличной панорамой. Самое главное там сама Цветаева хотела обрести свой последний приют. Наверное, когда она смотрела на бескрайний простор реки, то думала об этом.

– Как возникла идея этого памятника?

– Мне позвонил один молодой состоятельный предприниматель и попросил сделать такой памятник. Это его заказ. Он ранее уже обращался ко мне с одной просьбой, и, видимо, моя работа ему понравилась.

– Значит, есть в России бизнесмены, которые одновременно являются настоящими меценатами?

– Конечно, есть. Вот он – москвич, очень образованный, большой любитель русской поэзии и творчества Цветаевой.

– Какова судьба другой известной вашей скульптуры – Булата Окуджавы?

– Скульптура у меня во дворе. Оставил ее себе. Окуджава мне очень дорог, я его знал, несколько раз с ним встречался. Он очень интересные вещи рас-

Международный день памяти жертв нацизма отмечается 27 января – в память освобождения в этот день в 1945 году узников концлагеря Освенцим.

Владимир СОСКИЕВ: «Сам я особо отзывы не отслеживаю, но читаю, если мне их присылают. На негатив не обижаюсь и никогда не отвечаю. Я знаю, что есть злые люди, но я же не могу заложить в их головы другие мысли. Они никого не оскорбляют, кроме себя самих. Ответить на критику я могу только равному себе...»

сказывал, меня привлекало его душевное состояние. Это вообще был удивительный человек, на долю которого выпало всякое. Он поехал встречать маму, которая тринадцать лет отсидела в лагерях. И, идя к ней на встречу к трем вокзалам, думал, узнает ли ее. Это сейчас можно говорить об этом повествовательно, а тогда это была настоящая драма. Так он мать и не встретил, вернулся домой, а она сидит на кровати. У таких людей, как Окуджава, своя история, богатая нравственно, такой человек не может плохим быть.

Много он рассказывал мне и о том, как воевал на осетинской земле под Моздоком. А там очень тяжелые бои были – и он прошел их, не уронив свою честь.

– Самый главный вопрос, который я приберег напоследок. Он о вашей новой и удивительной работе «Пушкин в Сурх-Дигоре», которая украшает вашу мастерскую. Есть ли шанс у ваших односельчан, что они увидят ее? Другими словами, когда хотя бы бронзовый Пушкин доедет до Сурх-Дигоры?

– А он уже добрался туда, я же оттуда! Пушкин уже много лет в каждом российском доме. Почему бы ему не быть и в Сурх-Дигоре!? Я в школе пытался Евгения Онегина наизусть выучить. Правда, не одолел. Но было большое желание. Многие стихотворения Пушкина я до сих пор знаю наизусть. И когда в школе бывали литературные вечера, то декламировать пушкинские стихи у меня, по отзывам, получалось довольно неплохо. Пушкин посещал Кавказ. Подумаешь, из Владикавказа до Сурх-Дигоры не доехал. Я ему это дело исправил. Посадил его на арбу и мысленно отвез туда и обратно. Представил себе его на арбе с дорожным чемоданчиком, который он подложил под себя. Вот такой у меня получился Пушкин.

– Какая была реакция?

– Замечательная. Работу хорошо восприняли. Но многие москвичи, узнав, что Сурх-Дигора – мое родное село, на полном серьезе спрашивали: «А что, Пушкин на самом деле там был?». И я на полном серьезе отвечал: «Конечно!». В общем, я пригласил Пушкина посмотреть на мою родину, а сам посмотрел, как он там выглядит. Нормально, оказалось, выглядит. Разве это плохо!?

– В вашей мастерской на видном месте лежит великолепно изданный несколько лет назад альбом, основанный исключительно на ваших работах из так называемой швейцарской коллекции. Что представляет собой эта коллекция?

– Один из швейцарских любителей искусства увидел на одной из выставок в Москве мои работы и загорелся. А с его помощью потом прошла моя выставка в Швейцарии, многие произведения были куплены в частные собрания. Так и образовалась коллекция, и вышел альбом.

– Одна ваша работа, из тех, что в мастерской, мне особенно нравится…

– Это «Портрет осетина». Портрет собирательный, хотя за основу я взял конкретного человека. Когда-то в Дигорском ущелье увидел одного пастуха. Подошел к нему, спросил, могу ли его порисовать. Он не возражал. Оперся на палку и продолжал присматривать за стадом. Долго стоял так. На следующий день смотрю – опять он в такой же позе. Оказывается, это было его естественное состояние. И это меня поразило. Как можно целый день так стоять? Я уже по ущелью походил, мяту насобирал, возвращаюсь, а он – в той же позе. Вот теперь он у меня в доме так и стоит. На него посмотришь, и, оставаясь в Москве, в родном ущелье сразу оказываешься...

Владимир СОСКИЕВ показал свои работы землякам.

«ЗДЕСЬ ИХ МЕСТО...»

Скульптуры Владимира Соскиева привезли в горы Осетии

Они как будто спустились на поляну из расположенного рядом села Ногкау – скульптуры Владимира Соскиева. Выставку работ известного российского художника в прошлом году привезли в Ирафский район Северной Осетии. Он родом из этих мест.

«ГДЕ-ТО ЗДЕСЬ ГУЛЯЛ ОТЕЦ»

Владимир родился в селении Сурх-Дигора. А его отец Борис Соскиев – именно в селении Ногкау. Ему, погибшему на фронте, скульптор и посвятил экспозицию.

«Где-то здесь, возможно, прогуливался мой отец. И не раз, наверное. Люблю это место. Оно очень ценно для меня, да и удобно для расположения работ по рельефу. Я никогда не видел отца, как и он меня. Но захотелось сделать что-то на нашей родине. Дед, бабушка тоже здесь жили. Нас кто-то привел в этот мир. Об этом нельзя забывать».

На большой поляне в окружении горных вершин расположились 25 скульптур из дерева и бронзы, приехавшие на большом трейлере из Москвы, где живет и работает художник. Старушка идет за водой к реке. Женщина молится. Мужчина пьет воду. Рядом танцует пара. Чуть подальше стоит Булат Окуджава… Соскиев собрал экспозицию из работ, над которыми трудился последние годы.

СКУЛЬПТУРЫ ВЛАДИМИРА СОСКИЕВА В ГОРАХ СЕВЕРНОЙ ОСЕТИИ

«В них отражены общечеловеческие темы: рождение, смерть, жизнь, отношение к старшим... Над каждой я могу работать и несколько лет, и несколько недель – это не имеет значения. Важен результат, – рассказывает он о творческом процессе. – Также важно отношение. К каждой моей работе, маленькой или большой, отношение одинаковое. Если бы они не волновали меня, то я бы их не делал».

НЕПРОСТОЙ ЯЗЫК

В живописном уголке республики собрались друзья, родственники, поклонники и коллеги скульптора. Одноклассник Артем Бузоев вспоминал, что в школе все были уверены в творческом пути Владимира, так как рисовал и лепил тот с детства. Местные жители узнавали в образах скульптур своих соседей, вспоминали истории. Искусствоведы делились впечатлениями. Художник Таймураз Айларов считает, что у Владимира от природы «некая недосказанность, позволяющая зрителю самому отвечать на вопросы, поставленные скульптором».

«Профессиональный художественный мир знает и ценит талант Владимира Соскиева, – сказала заведующая отделом скульптуры Государственной Третьяковской галереи, кандидат искусствоведения Ирина Седова. – Но мы привыкли видеть его в тесных залах выставочных пространств. Когда же произведения «пришли» в горы Осетии – вот тут действительно со всей полнотой ощущаешь, как им было тесно в городе и что их место на природе, в ландшафте. В его творчестве органично переплелись черты московской скульптурной школы и народные осетинские традиции. В его работах присутствует то главное, что является сутью скульптуры: она должна не изображать, а выражать. Посмотрите на работы, они не просто «говорят», каждая из них буквально кричит и вопиет о чем-то очень важном, зачастую трагичном. Достигается это тем, что каждая работа исключительно символична. Именно поэтому каждый увидит и почувствует в них свое. Они абсолютно медитативны, они для длительного всматривания и углубленного размышления. Язык этого скульптора очень непрост. Здесь зрителю во многом нужна определенная работа над собой. Но если не поленится ее совершить, то ему откроется потрясающий мир автора, это обогащает душевно и духовно. Володя – мудрец, он немногословен, для многих закрыт. Но душу свою и мудрость он раскрывает в своих творениях. Его надо услышать. Безусловно, это гордость осетинской культуры, и не только осетинской, но и отечественной художественной культуры вообще».

Выставка продлится лишь несколько дней. Потом работы вернутся в тихий московский дворик скульптора, автора памятников Марине Цветаевой в городе Тарусе Калужской области, Гайто Газданову в Париже на кладбище Сент-Женевьев-де-Буа, Коста Хетагурову, установленных в Санкт-Петербурге и Владикавказе и многих других.

Залина БЕДОЕВА

Любопытное событие отмечается 31 января – День рождения русской водки. В этот день в 1865 году в Петербурге Д. Менделеев защитил свою знаменитую диссертацию «О соединении спирта с водой».

Индий фарни лæг Рабиндранат ТАГОРИ (1861-1941) гъуди: «Кæцифæнди наци дæр гъæуама æ зунди цирагъ хуссун ма уадза – цæмæй иннæ нацити хæццæ еумæ рохс кæна дуйне. Æмамонд æй, цирагъ кæмæ нæййес, еци адæм. Фал мин хатти æнамонддæр æнцæ, рохс кæмæ адтæй, фал æй кæмæн байстонцæ, кенæ ба ‘й æвæгæсæй ка ниууагъта, еци адæм...»

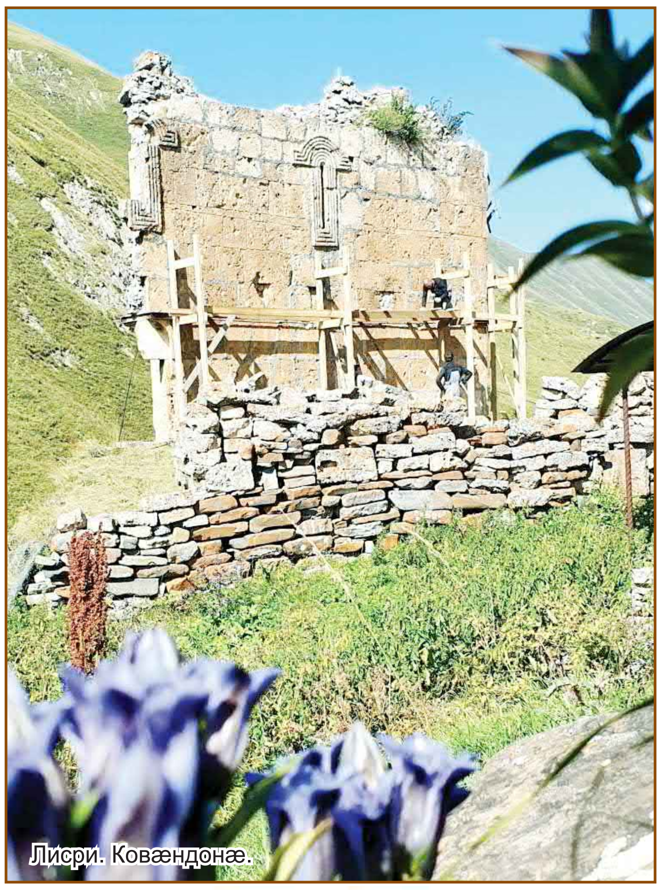
Лисри. Ковæндонæ.

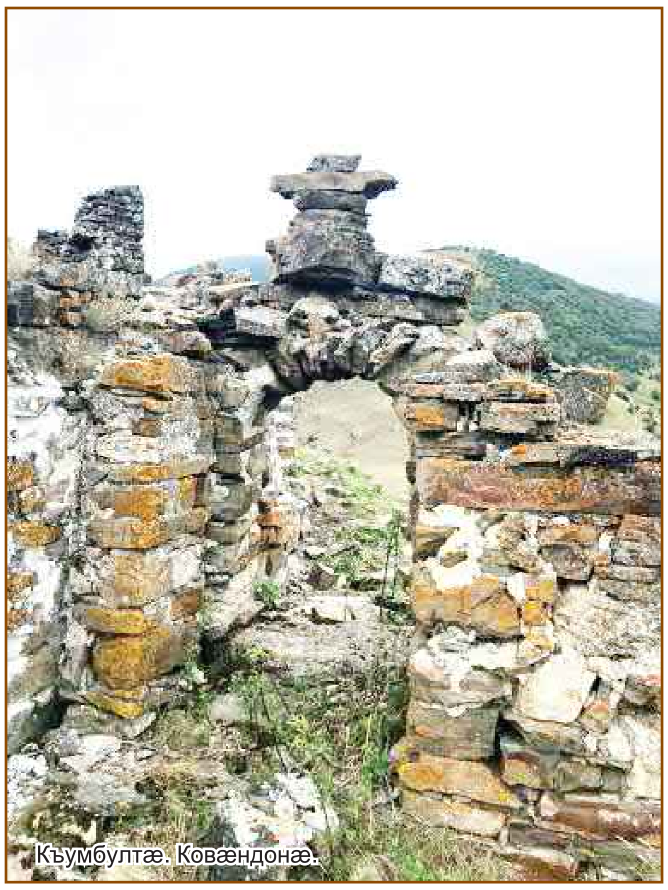
Къумбултæ. Ковæндонæ.

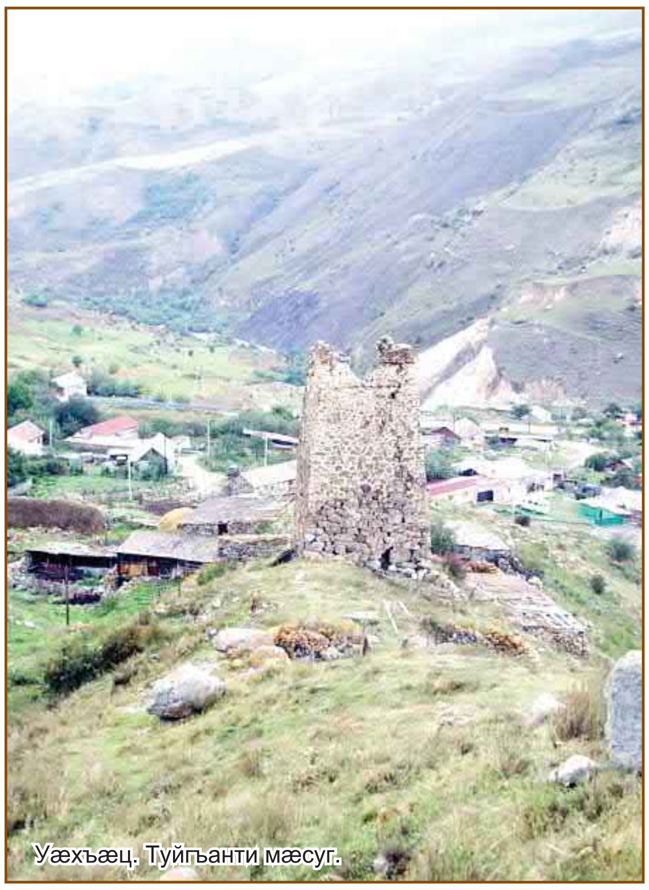
Уæхъæц. Туйгъанти мæсуг.

1100 крещения алании

ÆНОСТÆМÆ ЦАРДГЪОН УÆНТÆ НÆ ФИДИБÆСТИ РАГДОГОН ÆВДЕСÆНТÆ!..

Куд ма игъосун кодтан, уотемæй Иристон бæрæг кæндзæнæй æ Киристон исаргъуди 1100 анзей юбилей. Еци бæрæгбон цæмæдессаг айдагъ æмбурдтæ, фембæлдтитæ, равдиститæ æма æндæр мадзæлттæй нæ уодзæнæй, фал нæ республики цæргутæ æма дуйней алли рауæнтæй æрцæуæг иуазгутæ банкъардзæнæнцæ рагдзаманти æности комиуолæфт, фæууиндзæнæнцæ скифтæ, сарматтæ æма аланти догти арæзтæдтæ, ирон адæми фидтæлти цард æма культурон хæзнатæ.

Иристонæй гъæздугдæр истори ба берæ адæмтæмæ уогæ дæр нæййес. Мингай æнзтæ ци рагон объекттæбæл цæуй, уонæн сæ фулдæр никкалдæнцæ, сæ дортæ ниппурхæ 'нцæ. Берæ æнзти дæргъи реставраци скæнунæн фадуæттæ æма гæнæнтæ нæ адтæй. Фал æрцудæй, нæ бæсти дæснидæр специалисттæ-реставратортæ нин нæ фидтæлти хæзнатæ фæстæмæ раздахунбæл архайун ку райдæдтонцæ, еци рæстæг.

Фарæ реставраторти къуар «Скифос-РСК» бавналдта куститæмæ. Анзи дæргъи сæ къохи ци бафтудæй исаразун æма аци анз цæбæл косдзæнæнцæ, еци гъуддæгути фæдбæл дзиллон хабархæссæг фæрæзнити минæвæрттæн бæлвурд радзурдтонцæ къуари разамонæг **Петр Павлов** æма реставраторон куститæ æнхæстгæнæг **Байсонгъурти Мухтар**.

Петр Павлов куд радзурдта, уотемæй специалисттæ архайунцæ закъони бундорбæл, куститæ райдайунцæ рагон культурон объекттæ гъæуай кæнуни оргæнти хæццæ бадзурд исаразуни æма паддзахадон историон-культурон экспертизæ исаразуни æма барлæвæрд райсуни фæсте.

– Аланистонбæл исаргъуди 1100 анзей бæрæгбон агъазиау мадзал уодзæнæй. Истори ка уарзуй, дини угæй, дуйней цæрæг алли конфессити адæмти хæццæ хæлардзийнади тæгтæ ка бæттуй, еци æхсæнади медæгæ дæр æ ахедундзийнадæ зингæ-зингæ фæббæрæг уодзæнæй – куд фарнæхæссæг, утæ. Æма нæ бæрæгбонмæ ци дзиллитæ æрцæуонцæ, – цæугæ ба, баруагæс уи уæд берæ æркæндзæнæй, уонæй алли адæймагæн дæр цæмæдессаг уодзæнæнцæ алайнаг рагон объекттæ фæууинун.

Æма мах косæн, архайæн сæ фиццагон хузæ син раздахунбæл. Еци гъуддаг ба æнæ бунæттон дæсни косгутæй нæййес исæнхæст кæнæн. Бакустан цуппæрдæс рагон объекти реставраци скæнуни фæдбæл наукон-проектон сметитæбæл. Сæ еугурей туххæй дæр райстан барæ нæ куститæн. Еци обекттæй нерæнгæ дæсеми куститæ цæунцæ. Дууеми ба си – Дзæуæгигъæуи Мади-Майрæни аргъауæни скæсæйнаг фарс æма Фæрæскъætти ковæндони реставрацион куститæ кæронмæ фæцæнцæ евгъуд анзи.

Аци анз реставраци кæнун райдайдзинан Зрукъи Мади-Майрæни аргъауæн, Дзæуæгигъæуи ирон литературон музейи раззаг фарс æма Нари, Къостай хæдзарæ-музей. Зондзинайтæ, Къостай хæдзарæ æма Зрукъи аргъауæн лæуунцæ къæдзæхти фæхстæбæл, къубурбæл æма бал евгъуд анзи си сæйрагдæр еци фæхстæ, къубуртæн сæ фæрстæ æфсæйнагбетонæй ниффедар кодтан, цæмæй син æрдзон фæззиндтитæ сæ кæрæнттæ ма ихалонцæ. Аци дууæ объектебæл куститæ нин иннетæй зиндæр æнцæ, уомæн æма географион æвæрдмæ гæсгæ æнцæ нарæг, къахнæдтæй уæлдай техникæн бацæуæн кумæ нæййес, уæхæн рауæнти арæзт æнцæ.

Аци анзи ма косдзинан Дагоми ковæндонæ, Донисæр æма Луари мæсгутæ иснæуæг кæнунбæл дæр. Аци рауæн нин æнæмæнгæ агъаз кæндзæнæнцæ, мæсгутæ ци муггæгтæмæ хаунцæ, уæдта Къумбултæ, Дагом æма Фæрæскъætти ковæндæнттæмæ алли анз дæр кувдмæ ци муггæгти минæвæрттæ æрбацæунцæ, уони хестæртæ. Лæмбунæг нин амонунцæ, федар, гæнах, кенæ мæсуг циуавæр адтæнцæ, куд конд адтæнцæ, сæ арæзт, еци хабæрттæ.

Хестæрти дзубандимæ гæсгæ нæ къуари архитектортæ исаразунцæ объектти хузтæ æма син уотемæй базонæн сæ рагон хузтæ. Пайда кæнæн рагон æрмæгæй. Сæ дортæ ба бунæтти 'нцæ.

Æнцон нæй реставратори куст. Нæ нин ес барæ рæдуд æруадзунæн дæр. Гъæуама объектæн алли дор, алли минкъий хаййæн дæр рагон хузæ уа, – загъта Петр Павлов.

Реставраторон куститæ æнхæстгæнæг Байсонгъурти Мухтар ба радзурдта, куститæн сæ фулдæр хай Къумбулти ковæндони ке фæцæй, уой фæдбæл.

– Бонигъæдæ нæ хъæбæр хъор кæнуй, карз думгитæ нæ косун нæ уадзунцæ, уомæ гæсгæ нин уалдзæгмæ уадзгæ æрцæуунцæ нæ куститæ хуæнхбæсти. Специалистти хæццæ косунцæ бунæттон мастертæ, дор æма гъæдикуст хуарз ка зонуй, уæхæнттæ. Луар, Донисæр æма Дагоми гъуддæгутæ аци анз цæунцæ еци-еу рæстæг, цæмæй æмгъудмæ нæ куст фæууæн. Уомæй уæлдай, æнхæст кæнæн æгъдауи домæнтæ дæр. Беретæ хуæнхбæсти бустæги хуарз нæ лæдæрунцæ реставрацион кусти медес æма еуæй-еу муггæгти минæвæрттæ еудадзуг сæ цæстæ дарунцæ аразгути кустмæ. Е раст æй, уомæн æма сæхецæй хуæздæр ка зонуй, бæрæг бæлвурд объектти рагон историон хузæ циуавæр адтæй, уой, – загъта Байсонгъурти Мухтар.

Нæ уацхæссæг.

Дигорæ
Республикон дзиллон æхсæнадон-политикон газет «Дигорæ».
Республиканская массовая общественно-политическая газета «Дигора».

Сæйраг редактор: САКЪИТИ Бариси фурт Эльбрус.
Редакций адрес: 362015 РЦИ-Алани, г. Дзæуæгигъæу, Къостай номбæл проспект, 11, 6-аг уæладзуг.
Тел. 25– 22– 56 (факс), 55-08-16; 25-93-00.
E-mail: gazeta-digora@inbox.ru
Нæ газети сайт: http://gazeta-digora.ru.
Газет исаразæг æма уадзæг: РЦИ-Аланий мухури æма дзиллон коммуникацити гъуддæгути фæдбæл Комитет. 362003, РЦИ-А, г. Дзæуæгигъæу, Димитрови гъæунгæ, 2.
Учредитель и издатель: Комитет по делам печати и массовых коммуникаций РСО-Алания. 362003, РСО-Алания, г. Владикавказ, ул. Димитрова, 2.

Газет регистрацигонд æй бастдзийнади, хабархæссæг технологитæ æма дзиллон коммуникацити сфери Федералон служби Управлений РЦИ-Аланий. Рег. номер ПИ №ТУ 15 – 00141, 2017 анзи 14 апърели.

Газета зарегистрирована в Управлении Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по РСО-Алании. Регистрационный номер ПИ №ТУ15-00141 от 14 апреля 2017 г.
Газет мухургонд æрцудæй АБÆ «Рауагъдадæ «Хонсайраг регион»-и. 357600, г. Ессентуки, гъæунгæ Никольская, 5а.

Газета напечатана в ООО «Издательство «Южный регион». 357600, г. Ессентуки, ул. Никольская 5 а.

Газет цæуй къуæрей еу хатт – геуæргибони.
Почти индекс **161**.
Тираж **650**. Заказ **№126.**
Мухурмæ гъæуама финст æрцæуа – 17.00.
Мухурмæ финст æрцудæй – 17.00; 22.12.2020.

Нæ газетæй ист æрмæгæй æндæр мухурон рауагъдади пайдагонд ку цæуа, уæд гъæуама æнæмæнгæ бæрæггонд уа, «Дигорæ»-й ке рафинстонцæ, е.

Финстæгутæ, къохфинститæ, хузтæн рецензи нæ дæттæн, уæдта сæ автортæмæ дæр фæстæмæ не ’рветæн.

Газети ци æрмæгутæ рацæуа, уонæбæл бæрнондзийнадæ хæссунцæ сæ автортæ.

Рекламæ æма игъосункæнуйнæгти туххæй «Дигори» редакци æхемæ бæрнондзийнадæ нæ есуй.